

Ilustrirani **Slovenec**

Leto V Tedenska priloga »Slovenca« (št. 275) z dne 1. XII. 1929 Štev. 48

K današnjemu državnemu prazniku zedinjenja
Naša kraljica Marija s prestolonaslednikom Petrom in princem Tomislavom.

Na levi: Pretepi na dunajski univerzi Huda politična nasprotstva, ki divjajo v Avstriji, so zašla že tudi med akademsko mladino in povzročila velike kravale na dunajski univerzi. Kakor so nacionalistični studentje nekoč divjali proti slovanskim dijakom, tako divjajo sedaj proti svojim socialističnim in judovskim tovarišem. Zaradi njih divjanja so morali dne 7. p. m. rektorji za več dni zapreti vse dunajske visoke šole.

Spodaj: Strašen izbruh vulkana

V Guatemali (Srednja Amerika) je pred kratkim izbruhnil vulkan Santa Maria (glej sliko spodaj) in povzročil silno razdejanje. Lava je tako hitro zalila okoliške vasi, da je našlo v njej smrt več sto prebivalcev.

Spodaj:

Milliardne izgube

Newyorška borza (glej sliko spodaj) je doživljala konec oktobra in prve dni novembra pravo paniko. Pretirane spekulacije z delnicami so privedle nenadoma do silnih padcev papirjev, ker se miso uresničile nade v trajno dobre konjunktore. Izgube so v nekaterih dnevih znašale po več milijard in mnogi milijonarji so postali čez noč berači, izgubili so pa jako mnogo tudi mali ljudje. Slika nam kaže nervozno vrvenje okrog borze v kritičnih dnevih.

Spodaj: Korupcija v ameriški politiki

Korupcija ni nobena posebnost nekaterih evropskih držav, temveč daleko prekaša Evropo tudi v tem pogledu Amerika. Pred kratkim je bil obsojen tam državni tajnik za notranje zadeve v kabinetu bivšega predsednika Hardinga, Alb. Fall, kateremu so dokazali, da je sprejel 100.000 dolarjev podkupnine. Slika nam kaže Falla na bolniškem stolu po obsodbi.

Na levi: nagrobni spomenik maršalu Conradu v. Hötzen-dorfu, ki so ga pred kratkim odkrili na Dunaju. Conrad je bil nedvomno najsposobnejši mož, kar jih je vodilo bivšo Avstrijo v zadnjem desetletju njenega življenja.

Na desni: Princ Maks Badenski, zadnji kancler Viljemove Nemčije, je pred kratkim umrl v Konstanzi.

Sir Eric Drummond

(na levi), generalni tajnik Društva narodov, je prispel dne 3. p. m. v Belgrad, kjer se je mudil dva dni, nakar je odpotoval preko Dalmacije nazaj v Ženevo. Konferiral je ob tej priliki z našim zunanjim ministrom Marinkovičem (na desni). Njegov obisk ima baje važen politični značaj. (Slavia Press.)

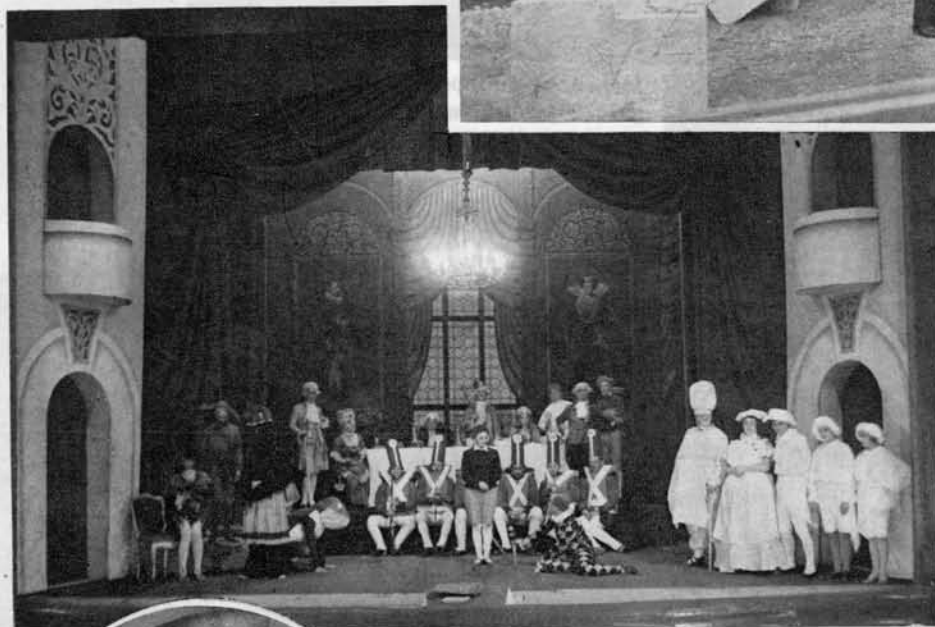
Spodaj:

Prizor iz 3. dejanja izvrstno uspele mladinske igre »Janezek Nosanček«, ki jo igra sedaj naše narodno gledališče na veliko veselje mladih gledalcev.

Hrvaški kmetje v Belgradu

zacetku p. m. je obiskalo 350 hrvaških kmetov iz Zagorja in Medjmurja našo prestolico in več krajev v notranjosti Srbije, kjer so bili sprejeti z vso gostoljubnostjo. Naša slika nam kaže izletnike na belgrajskih ulicah z vojno gojbo na čelu. (Slavia Press.)

Vladimir Gortan,

istrski narodni mučenik, ki so ga Italijani dne 17. oktobra t. l. ustrelili.

Na levi:

Mičun M. Pavičević,

odlični črnogorski pesnik, pisatelj in nabiralec narodnega blaga, ki je slavil včeraj svojo petdesetletnico.

Ob obletnici sklenitve premirja

(11. XI.) se vršijo vsako leto v vseh zaveznških državah pomembne svečanosti. Tudi na belgrajskem vojnem pokopališču je priredila ženska sekcija Fidaka tega dne pomembno slovesnost, ki so se je udeležili zastopniki vojaških in civilnih oblasti, ves diplomatski zbor in razna društva. (Slavia Press.)

Naš narodopisni muzej v Ljubljani*

Etnografski muzej v Ljubljani se je pod imenom Etnografski inštitut ustanovil l. 1921., samostojen muzej pa je postal l. 1923. Prvi ravnatelj mu je bil minister dr. Niko Zupanič.

Zelo često se je naglašala v naši javnosti potreba po lastnem slovenskem narodopisnem muzeju, ki bi bil matica tozadavnega znanstvenega dela in zbiranja. Skrajni čas je že bil, da smo ga dobili; naš folklor namreč že blizu sto let izumira in treba je s skrbjo in naglico reševati ostanke.

In sedaj ga imamo. Nameščen je, dokler ne dobi lastne zgradbe, v prostorih Narodnega muzeja na Bleiweisovi cesti, od katerega je prevzel v upravo vse dotlej zbrane narodopisne objekte. Etnografski muzej ima danes veliko nalogo, z neumornim delom popraviti silno zamudo v našem etnografskem delu, katere je kriv še stari avstrijski režim, ki je slovenski etnografiji posvečal premalo pozornosti in je videl zgolj svoje »kronovine« namesto slovenskega ozemlja. Tako je naš muzej imel samo »kranjsko« področje in ne slovenskega. Sedaj je treba zbrati v Ljubljani gradivo za vse slovensko ozemlje, kar ni mala stvar. Muzej sistematično proučuje našo slovensko kmečko stavbarstvo, plastiko in pohištje, slikarstvo in vezenine, noše in običaje, reke in vraže, pesmi in melodije — začetki je moral malo manj kakor od začetka, pravzaprav je načel — ledino. Nikakor ni mogoče, da bi muzej, t. j. ravnatelj in njegov edini uradnik (dr. St. Vurnik) v kratkem vse to opravila. Treba je pomoči vsega naroda. Za zgled naj služi letijska država, kjer je narod daroval popolnoma vse objekte, da se je omogočilo postaviti celo staro letijsko vas z voščeniimi prebivalci v pristnih nošah! Pri nas pa velja, da bojkotiraj »državo« kar se da in ne daj muzeju ničesar izpod 10.000 Din, čeprav je to stara kiklja! Saj je to vendar naš, slovenski muzej, saj je vendar interes vsega naroda, da se svetu predstavimo z lastno folkloro, kakršna najjačje dokumentira našo narodno individualnost!

Muzej ima danes, žal, premalo prostora za razstavo vseh objektov, ki morajo zato deloma počivati v depotih. Razstavljene ima ljudske noše, vezenine, hišno opravo, plastično obrt, slikarstvo, obrtno orodje ter ima svoj antropološki oddelek, kjer ima razstavljene lobanje, izkopane na našem ozemlju. Dalje upravlja svojo eksotično zbirko predmetov iz Amerike, Azije in Afrike, ki so jo oskrbeli zlasti slovenski misijonarji.

Muzej dobi od države skromno dotacijo, s katero je nemogoče uspešno nadaljevati naširoko zastavljeno delo. Zato, Slovenci, spominjajmo se ga, kadar ne vemo kam s kmečko starino, in darujmo mu predmete zastoj! Rad sprejme staro, umetniško oblikovano pohištvo, orodje, dele noš, vezenin, slike na steklo, kmečke rezbarije, slikarije na steklo in panjeve končnice, zapiske pesmi in melodij, tlorise in fotografije hiš, podatke o narodnih običajih, vražah, reklih itd. Pomagajmo mu, saj s tem pomagamo sebi na noge, pomagamo dvigniti našo znanost in posredno naš kulturni in narodni ugled!

*Uporaba teh slik brez dovoljenja etnografskega muzeja v Ljubljani prepovedana!

Statve za platno in za sita ter kolovrati v našem narodopisnem muzeju.

Spodaj:

Belokranjske noše, vezenine in nakit za neveste

Jaslice, modeli poljskega orodja, oslovniki, lesena veriga, žličniki itd.

Kmetiško ognjišče in »hiša«, na mizi ženitovanjska potica

Na levi: Kmetiška kamra, slike na steklo, postelja, skrinja, zibel; ograjo tvorijo ornamentalno izžagane deske.

Na desni: Omara s predmeti iz Afrike, ki jih je daroval misijonar Knoblehar, na desni egiptovska mumija.

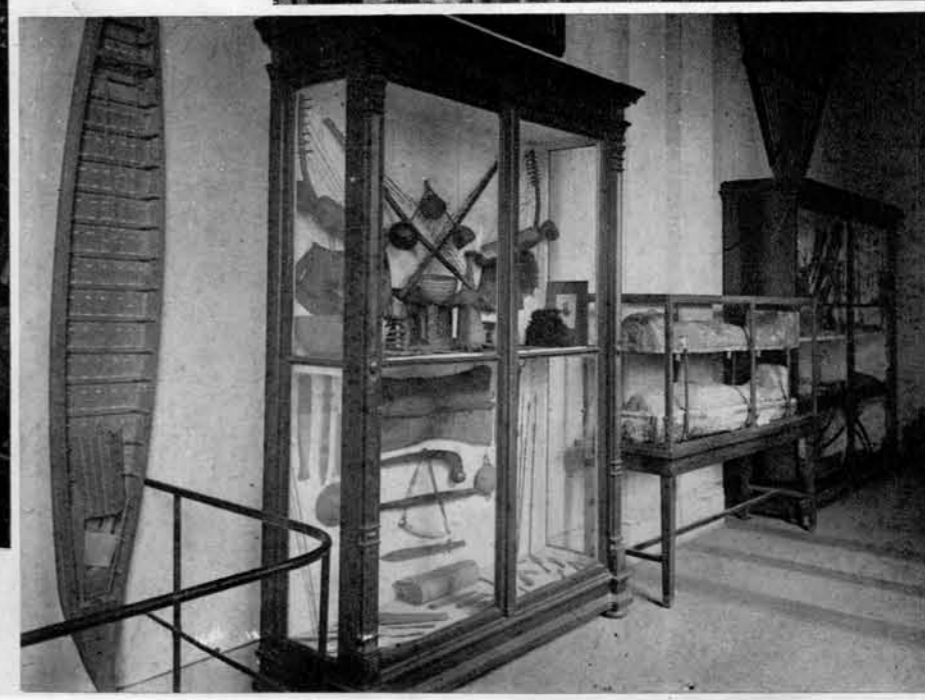
Zbirka dragocenih zlatih avb in brokatnih modrecev, sklepanci, židane rute itd.

Spodaj:

Vitrina z nošami z Gorenjske, Koroške, Primorske, Kočevskega, Bele krajine itd.

Omara z različnimi predmeti Indijancev, dar misijonskega škofa Barage.

13 modernega živino-zdravilstva

Zdravilska umetnost napreduje z orjaškimi koraki na vseh poljih, kar nam najlepše dokazuje dejstvo, da po vseh kulturnih deželah umrljivost jako hitro pada. Vsak dan beremo o novih odkritjih v prid trpečega človeštva, zato smemo z vso gotovostjo upati, da se posreči učenjakom popolnoma obvladati tudi one bolezni, ki jim za enkrat še ne morejo prav do živega, kakor raku, jetiki i. dr.

Kakor človeška, tako pa napreduje hitro tudi živalska medicina. Skoro ni nobenega zdravilnega sredstva več, ki bi ga ne uporabljali tudi pri živalih. Napredek živinozdravništva je jako velikega gospodarskega pomena, saj vemo vsi, da trpi kmetič zaradi nesreče pri živini časih po več let, preden preboli izgube. Naša današnja serija nam kaže nekaj prizorov iz moderne oskrbe živali, zdravstvene in lepotične.

Na desni:

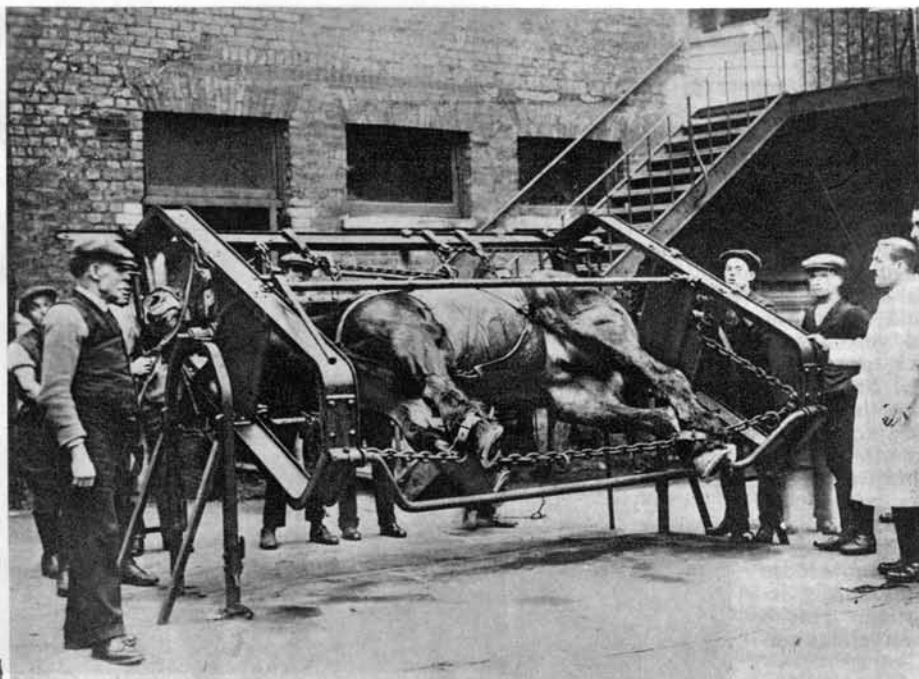
Kužek moderne bogate Američanke: v posebnem zavodu ga polepšajo in mu naredijo trajne kodre.

Spodaj:

Zajce v modernih znanstvenih zavodih cepijo tako, da jim vbrizgajo serum v uhlje.

Spodaj na desni:

Doga pri živinozdravniku, prebiti mora kuro z višinskim solncem.

Železna »postelja« za konja, v katero ga trdno povežejo, da leži pri operaciji popolnoma mirno.

Spodaj:

Prednica v tičji kliniki podaja svojim bolnikom zdravila.

Napredek slo- venske vasi

Prve štiri slike: Pogledi na vas Brod (občina Dol. Logatec) ob Logaščici pred in po regulaciji.

V spodnjem levem kotu: Kapelica v Brodu, ki je bila postavljena kot krona in spomin na regulacijska dela po načrtih šole prof. Plečnika.

Samouprava je neprecenljivega pomena za naše ljudstvo, zlasti v kulturnem in gospodarskem pogledu. Kdo se ne spomni neprecenljivih del, ki jih je izvršil v letih 1908 do 1914 bivši kranjski deželni zbor, in nepezzabno ostane tudi delovanje naših oblasnih samouprav, čeprav je trajalo komaj dobri dve leti. Oboje je dokaz visoke zrelosti našega ljudstva za samoupravo.

Danes nam je pa dana prilika podčrtati tudi velik pomen naše občinske samouprave.

Skozi vas Brod pri Dol. Logatcu teče potok Logaščica, ki je v suhem času videti jako pohleven, a ob deževju je poplavljal vso vas, razun tega pa še jako oviral promet in povzročal razne nepravilike. Celih 65 let so si ljudje belili glave, kako bi odpravili te nepravilike, začeli so že zbirati fond za regulacijo, ki je pa med vojno zopet propadel. Letošnje poletje je pa posegla občina s svojim odličnim županom g. Oblakom pogumno v to vprašanje, zbrala med vaščani večjo vsoto, preskrbela znatno podporo obl. odbora, ostanek pa prevzela na svoja ramena in izvedla regulacijo, ki je lahko mnogim drugim večjim občinam za zgled. Gradbeni oddelek obl. odbora je izdelal načrte, dne 10. avgusta so pričeli z deli in dne 27. oktobra so bila dela že dovršena in blagoslovljena. To je pa šele prvi del velikih regulacijskih del, ki jih je občina začela, v delu je še cesta Brod—Martin hrib, a zgradi se še občinsko kopališče. Vsa čast občini, ki se s takim pogumom zaveda, da je največ vredna — samopomoč.

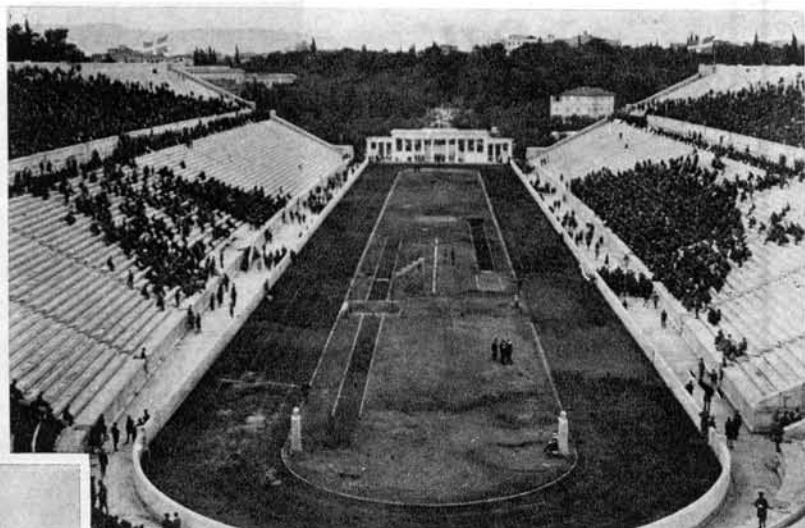

Sport in kino

Balkanska olimpijada

Nedavno se je vršila v ogromnem stadionu v Atenah (glej sliko na desni), ki je največji na Balkanu in Srednji Evropi sploh ter ima prostora za 60.000 gledalcev, uspela olimpijada za Balkan, na kateri je nastopilo tudi 5 Slovencev (glej sliko spodaj od leve na desno) in sicer: Korže (Primorje), Režek, Sporn, Stepišnik (vsi Ilirija) in Medica (Primorje). Sporn (X) je bil ob tej priliki prvi slov. atlet, ki je tekel maratonski tek.

Spodaj na desni: *Senorita*, film iz življenja španskih farmarjev v Južni Ameriki, ki ga igra te dni kino Ljubljanski dvor v Ljubljani.

Sergej Minclov:

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

XVIII. POGlavJE.

— O, Jezus Kristus! — je zakričal poslovodja, pa se prekrižal. — Primi puško, postavi se poleg mene! Naj se rešita vsaj ona dva!

* * *

Begunce sta izdala njih lastna psa. Kure še niso letale z gredi navzdol, ko se je že zbudil in stopil na dvorišče Merkul. Zapazil je, da neka dva psa ne najdeta nobenega mesta in ne nehata tekati okoli hiše. Kmet je pogledal bolj natančno, pa spoznal psa: bila sta ona, od Ananjevskih slov.

Zdaj ga je kar podžgalo.

— Kaj pa psa hočeta? — je pomislil: — mar ne iščeta svojih gospodarjev? Ali niso ti Krasnojarci zopet pobegnili?

Psa sta prevohala dvorišče za hišo, planila k plotu, odtod smuknila skozi luknjo v stepto in jo mahnila proti reki.

Merkul je hitel v hišo in zbudil domača sinova. Skočila sta v sobe pogledati, ali so gostje še tu, a o njih ni bilo ne duha ne sluha! Stekli so v konjušnico. Merkul je s pestjo sumil v rebra dvojico izmed svojih fantov, da ju je takoj spanec minil. Zagrabil so za puške, konjem vrgli samo uzde čez glavo, ne da bi jih utegnili osedlati, jih zajahali in kakor ptice zleteli v stepto z domačima sinovoma vred.

Vabilina nista hotela zaostati za Usinskimi. Bala sta se, da bi ju utegnil sicer Merkul sumničiti, češ da sta morebiti posvarila trgovčeve sle?

XIX. poglavje.

Nilka se je ozrl proti reki, a splava še vedno ni bilo videti! Zasedovalci pa so bili že blizu: pridrveli do strmega obronka in se spuščali navzdol v

staro strugo. Bili so samo kakih tri sto sežnjev daleč. Prod jih je zadržal, konji so se pregloboko udiral. Ljudje so razjahali, pustili konje in peš stekli naprej.

A splava še vedno ni!

Ostalo je le kakih dve sto sežnjev¹...

— Počakaj, ne streljaj... — je zašepetal Vedenej Savič: — predaleč je še za kroglo!

Solnčni ognjenordeči rob jima je posijal izza stepe naravnost v oči: na poti jima bo, ne bosta mogla dobro meriti!

— Hitro se vkrcajta! — je izza njiju zdajci zaklical Grunjin glas. — Voda naju obrača!

Vedenej Savič in Nilka sta se sunkoma ozrla — splav, glej ga! — je bil že tu, z rilcem se je oprl v breg in ga je že zavijala struja v stran, vsak trenutek je hotel zdrkniti proč!

Pograbila sta vreče in cule, vse zmetala na splav in obenem sama skočila gori.

Pok! pok!... so pričeli za njimi streljati iz pušk, a kdo naj bi zadel v naglici, pa na petdeset sežnjev daljave? Splav pa se je kakor pogreznil v zemljo; izgubil se je v megli.

Zasedovalci so prihiteli k vodi, — pred njimi se je pozibavala samo bela stena. Pričeli so po njej streljati kar na slepo; prisluškovali so po vsaki izproženi krogli. Toda ne, nobenega glasu ni bilo čuti od reke, samo v stepi je odmevalo.

Solnce se je dvignilo višje, megla se je pričela spuščati vedno nižje. Onstran reke se je prikazal med njo kos sinjega neba, smehljaje je pogledal odtod žareči gorski vrh.

Sredi reke je nenadno nastal diven privid. Iz vode se je dvignila vsa zlata deklica. Nepremična je splavala nad rečno gladino. Noge so ji zakrivali do kolen srebrni oblaki, na hrbtu so rahlo trepetala prozorna krila... Megleni jeziki so jo zopet skrili kakor beli plameni.

(Dalje prihodnjč.)

¹ Seženj = 2·15 m.